

Alapelvek

A helyi közösség erősítése: Az iskolai közösségi szolgálat során végzett feladat olyan tevékenységet/tevékenységeket jelent, amely (ek) a helyi közösség javát szolgálják, és amelyek az iskolában vagy az iskola közvetlen környezetében - esetleg néhány kilométeres körzetében -, vagy a tanuló lakóhelyén, vagy annak közvetlen környezetében valósulnak meg.

Szabad választás elve: A diákok - a szülővel, tanárokkal való egyeztetés alapján - maguk választhatják ki az általuk végzendő tevékenységeket az iskola által megszervezett vagy a maguk által javasolt, az iskola által pedig elfogadott tevékenységek közül.

Anyagi érdektől függetlenség elve: Az iskolai közösségi szolgálat kapcsán a felek (pedagógus, intézmény, fogadó szervezet, magánszemély, diák, szülő) anyagi érdeke a programban nem merülhet fel, a tanulók tevékenysége nem juthat senkit ilyen jellegű előnyhöz, haszonhoz.

Szervezett keretek közöttiség elve: A középiskola feladata és felelőssége az iskolai közösségi szolgálat szervezése és koordinálása, ezért előírás, hogy csak az iskola szervezésében lehet az elszámolható tevékenységet végezni. A diáknak a tevékenység megkezdése előtt rendelkeznie kell az erre jogosult iskolai személy, a feladat felelősének és szüleinek jóváhagyásával.

Kettős cél elve: A tevékenységek során egyszerre kell a szolgálatjellegnek és az élménypedagógia-alapú tanuláshoz megvalósulnia. A közösségi szolgálat megvalósulásához szükséges egyfajta tanulási folyamat jelenléte is.

Kölcsönösség elve: A segítő és a segítségre szoruló személy - lehetőségeihez mérten - aktívan bevonódik a programba. A kölcsönösség megélésére a felkészítés során kell érzékenyvé tenni a diákokat, így elősegítve, hogy a diák nyitott és elfogadó legyen azzal a személlyel, akivel kapcsolatba lép.

Közvetlenség elve: A közösségi szolgálat során nem a szervezetet, hanem közvetlenül a szervezet célcsoportját szolgáló tevékenységet kell végezni. A segítő (diák) és a segítségre szoruló között személyközi együttműködés, partnerség jön létre, ami a személyek közötti valódi kapcsolatra helyezi a hangsúlyt, amely alkalmas a személyiségformálásra, az önismeret fejlesztésére.

Együttműködés elve: Az iskolában vagy a fogadó szervezetnél a közösségi szolgálat kapcsán partneri viszony alakul ki az összes érintett között, nem jelenhet meg alá-fölérendeltség sem a pedagógus-diák, sem a fogadó szervezet-diák, sem az ellátott, segített személy-diák viszonyában.

Arányosság elve: A diák iskolai (pl.: DÖK) vagy olyan külső szervezetnél, amelynek tagja, csak részben végezheti az IKSZ-et. Az ilyen jellegű, egyébként is végzett feladat (pl. diákönkormányzati, sportegyesületi, énekkari vagy bármely más szervezetet érintő) önmagában még nem minősül közösségi szolgálatnak. Ha a tevékenység kiegészül aktív, egyéni, az iskolai közösségi szolgálat jogszabályban említett területein ellátandó többletfeladattal, az iskola által elfogadott arányban számolható el az előírt 50 óra részeként.

Változatosság elve: Az alapvető pedagógia cél szempontjából fontos, hogy több területen (pl. három) és rendszeresen ismétlődő tevékenységekre épülve végezze a diák ún. kontaktóra (min. 40 óra) feladatait.

Fenntarthatóság elve: Lehetőleg olyan tevékenységekben vegyenek részt a diákok, amelyek hosszútávon fenntarthatók, valamint a további évfolyamok és az ellátottak számára is előnyösek.

Részrehajlás-ellenesség: A tanuló a közvetlen hozzátartozójánál, annak közvetlen munkahelyén nem végezhet közösségi szolgálatot. A nagyszülők, segítségre szoruló rokonok, közeli hozzátartozók látogatása önmagában érték, de nem számolható el az IKSZ részeként.

Fogalmak

- **Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ):** a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység, és annak pedagógiai feldolgozása a jogszabályban meghatározott hét területen.
- **Kísérés:** partneri viszonyon alapuló cselekvésforma: diákok fizikai vagy lelki segítése, támogatása a pedagógus részéről, amelynek keretében a diákok egyénileg vagy csoportban – pedagógus/pedagógusok koordinálásával – saját tevékenységeikre reflektálhatnak.
- **Koordináló pedagógus:** az iskola igazgatója által az IKSZ megszervezésére felkért pedagógus, aki a működtetéssel és tevékenységekkel kapcsolatos feladatokért felel.
- **Küldő oktatási intézmény:** az az iskola, ahol a közösségi szolgálat keretében érintett diák tanulói jogviszonnyal rendelkezik, és amely megszervezi a diák számára az IKSZ keretében végezhető tevékenységeket.
- **Kontaktóra:** a diáknak az IKSZ-en belüli, közvetlenül a tevékenységre fordított és teljesített ideje. A kontaktóra minimum 40 óra, melyhez legfeljebb 5 óra felkészítés és 5 óra lezárás társul. A tevékenységek jellegéből adódóan az utóbbiak is szükség szerint, arányosan vannak elosztva az érintett tanévekre.
- **Ellátott, segített személy:** az a személy, akit a diák az IKSZ során segítő jellegű tevékenységeivel elsősorban támogat.
- **Fogadó szervezet, fogadóintézmény:** az az intézmény, szervezet, ahol a diák a közösségi szolgálatot teljesíti. A szolgálat teljesítése iskolán, intézményen belül, civil vagy nonprofit szervezetnél, állami intézménynél, illetve magánszemélynél is szervezhető; utóbbi esetben az iskola, egy ernyőszervezet vagy egy egyéb koordináló szervezet lehet a fogadóintézmény.

Intézmények

1. Mely diákokra vonatkozik az iskolai közösségi szolgálat kötelezettsége?

Válasz:

A középiskolai nappali képzésben résztvevő és az érettségi vizsgát 2016. január 1-ét követően megkezdő tanulók esetében az érettségi bizonyítvány kiállításának feltétele az 50 óra közösségi szolgálat igazolása. A felnőttoktatás, felnőttképzés keretében szervezett érettségi vizsga esetében közösségi szolgálat végzése nem előírás. A sajátos nevelési igényű tanulók körében a szakértői bizottság ez irányú javaslata alapján a közösségi szolgálat teljesítésének kötelezettsége mellőzhető.

2. A nyelvi előkészítő évfolyamos – tehát a kilencedikes tananyagot később kezdő – tanulóknak is kell közösségi szolgálatot végezniük?

Válasz:

Az 50 órás iskolai közösségi szolgálat teljesítéséről szóló igazolást először a 2016. január elseje után megkezdett érettségi vizsga esetén, nappali tagozatos tanulókra vonatkozóan kell a bizonyítvány kiadásának feltételül szabni. Ennek értelmében nem a középiskolai tanulmányok kezdete vagy a kilencedikes évfolyam elkezdése az irányadó, hanem az érettségi vizsga megkezdésének (várható) időpontja. 2016 januárjától minden érettségit teljesítő diák számára (a jogszabályban megjelölt kivételektől eltekintve) kötelező a közösségi szolgálat teljesítése.

3. Mit jelent az alábbi rendelet szövegében a „szülői kérésre való eltérés” lehetősége?

„A középiskola a 9–11. évfolyamos tanulói számára lehetőség szerint három tanévre, arányosan elosztva szervezi meg vagy biztosít időkeretet a legalább ötven órás közösségi szolgálat teljesítésére, amelyről azonban indokolt esetben a szülő kérésére el lehet térni.” (A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133.§ 4. bekezdés)

Válasz:

Az 50 óra teljesítése minden érintett diák számára kötelező. Egyedi, indokolt esetekben (pl. tartós betegség esetén) a szülő kérésére el lehet térni a három tanévre szóló, arányos elosztástól, illetve az iskola

által elfogadott általános működtetési gyakorlattól, de a kötelező 50 óra nem csökkenthető. A rendelet arra is lehetőséget ad, hogy aki a közösségi szolgálatot nem tudja teljesíteni a 11. évfolyam végéig, rendkívüli esetben még az érettségi évében teljesíthesse a hiányzó óráit.

4. Az egy programban részt vevő diákoknak egy iskolából kell érkezniük, azaz egy iskolában kell tanulniuk?

Válasz:

A közösségi szolgálat megszervezése az iskola feladata, mint ahogy az 50 óra teljesítésének igazolása is. Nincs akadálya annak, hogy egy programban több iskola diákjai vegyenek részt, de minden esetben csak a tanulóval jogviszonyban álló iskola egyéni megállapodásában foglaltak szerint igazolható a feladat teljesítése. A tanuló felkészítéséért, a tevékenység megszervezéséért, a pedagógiai feldolgozásért, adminisztrálásért és dokumentálásért a diákkal jogviszonyban álló iskola, illetve annak koordináló pedagógusa felelős.

5. Hogyan értelmezhető a törvényben az „anyagi érdektől független” kifejezés?

Válasz:

Az iskolai közösségi szolgálat teljesítése során egyik félnek sem származhat anyagi haszna a tanuló tevékenységéből. A tanulók olyan tevékenységet sem végezhetnek, amely bármely intézmény munkatársainak előírt kötelessége, amelyért egyébként ellenszolgáltatás járna, szakképzett munkaerő végezné, illetve amelynek elvégzésére megbízás vagy munkaviszony létesítésére lenne szükség. Nem vehet részt a diák olyan tevékenységben, mely bármely intézmény vállalkozási, gazdasági tevékenységéhez kapcsolódik. A diák által végzett tevékenységet úgy kell meghatározni, hogy az egyfelől megfeleljen az ő életkorának, képességeinek és a közösségi szolgálat előírásainak, elveinek; másfelől a tanuló általa megtapasztalhatta az önzetlen segítséget, az adás örömeit. Az iskolai közösségi szolgálat feladatainak teljesítésekor a diákokban, szülőben ne merüljön fel az „ingyenmunka” képzete.

6. Miként értendő, hogy a 9–11. évfolyamon, lehetőleg arányosan elosztva kell megszervezni a közösségi szolgálatot?

Válasz:

Az 50 órából az 5 óra felkészítést és az 5 óra lezárást nem egyszerre, hanem a három – vagy az iskola által elfogadott egyéb rend szerinti – tanévre arányosan elosztva, a tevékenységek kivánalmaitól függően kell megtartani. A közösségi szolgálatot úgy kell beépíteni az intézmény életébe, hogy az a tanulók számára folyamatként, rendszeresen ismétlődő konkrét tevékenységként jelenjen meg. Például a konkrét tevékenységre fordítandó minimum 40 kontaktórát három tanévre elosztva, tanévenként nagyjából 13-14 órával tervezhetünk, ami folyamatában kb. kéthetente feltételez 1-2 órás elfoglaltságot. Ugyanakkor a jogszabály „lehetőség szerint” kitétele lehetővé teszi, hogy az intézmények saját arculatukba illesszék a közösségi szolgálatot. Tehát a tantestület döntése alapján a közösségi szolgálat szervezhető úgy is, hogy az nem három évfolyamon arányosan elosztva, hanem két vagy egy évfolyamra tervezve kerül a helyi pedagógiai programba.

7. Az iskolai közösségi szolgálat az iskolai tanórarenden kívüli napokon (szombat és vasárnap) vagy a tavaszi, nyári szünetben is teljesíthető?

Válasz:

Akkor végezhető szabadnapokon a közösségi szolgálat, ha egyébként a szorgalmi időben megkezdett tevékenységekről van szó, és ez azokhoz kapcsolódik. Az iskolai közösségi szolgálat szervezése, koordinálása az iskola feladata, és mint tanórán kívüli tevékenység, az intézmény felelőssége. Ezért ekkor a megfelelő felügyeletet, kapcsolattartást, elérhetőséget az iskolának kell biztosítania. A koordinátor elérhetősége – legalább telefonon – minden olyan napon előfeltétele a közösségi szolgálat végzésének, amikor van diák, aki ilyen tevékenységet végez. Az iskola kompetenciájába tartozik, hogy tanítási szünet ideje alatt szervez, vagy nem szervez közösségi szolgálatot.

8. Milyen tevékenységeknél ajánlott a nyári feladatvégzés? A koordinátornak ilyenkor is elérhetőnek kell lennie?

Válasz:

Szünidőben, így nyáron is elsősorban rendszeres tevékenységekben vegyenek részt a tanulók. A koordinátor elérhetőségét az iskolának biztosítani kell legalább telefonon, amikor van olyan diák, aki tevékenységet végez. E nélkül nem szervezhető a nyári időszakban közösségi szolgálat, hiszen bármilyen felmerülő kérdés esetén a koordinátor lehet az, aki segítséget nyújt a diáknak. Folyamatos elérhetősége ezért szükséges és elengedhetetlen előfeltétel. Az iskola dönthet úgy, hogy a tanítási szünetben nem szervez közösségi szolgálatot. A koordináló pedagógusnak vagy az osztályfőnöknek el kell döntenie, hogy vállalja-e a közösségi szolgálattal járó feladatokat a tanítási szünet ideje alatt. Amennyiben nincs ilyen pedagógus, de az iskola vállalta a szünetben teljesíthető közösségi szolgálatot, az intézményvezető feladata az elérhető pedagógus (ok) kijelölése. A szünetek alatti pedagógusfeladatok elosztása esetén javasolt figyelembe venni a tanárok egyéb feladatait, és így meghatározni az érintett személyt: például azt a pedagógust, aki nem érintett az érettségi vizsgák lebonyolításában. Intézményvezetői szempont lehet a döntésben az évközi feladatok egyenletesebb elosztására való törekvés is.

9. Ha az iskola egy program keretében egyidejűleg többféle tevékenységet is végez, szervez, ennek okán több civil szervezettel is lehet partner?

Válasz:

Az iskola saját intézményen belül is szervezheti a közösségi szolgálatot, ugyanakkor a különböző fogadó szervezeteknél többféle tevékenység végzésére is lehetőséget kell biztosítani. Sőt, az a jó, ha az iskola minél gazdagabb kínálatot tud nyújtani diákjainak, amelyen belül azok több tevékenységi körből is választhatnak – a jogszabály hét különböző tevékenységi kört határoz meg. Az iskola több szervezettel is együttműködhet, ennek száma nincs korlátozva. A jogszabályban előírt esetekben, a mentort igénylő feladatok kapcsán (szervezetenként önálló) ún. együttműködési megállapodást kell kötni.

10. Az iskola köteles-e kísérni és felügyelni a fiatakorú tanulókat a szolgálati helyszínre utazás során és helyszínen? Ki a felelős az útközben vagy a helyszínen történt balesetek, esetleges rossz döntések, viselkedési problémák előfordulásáért?

Válasz:

A közösségi szolgálat megszervezéséért, lebonyolításáért, a meghatározott feladatoknak a közösségi szolgálatot szabályozó rendelkezésekhez való illeszkedésért, azok ellenőrzéséért az az iskola felelős, amellyel a diák tanulói jogviszonyban áll. Döntően a tevékenység mibenléte, illetve ha ez a fogadóintézménnyel közösen szerveződik, a program határozza meg, hogy szükség van-e a folyamatos pedagógiai felügyeletre és/vagy a helyszínre kísérésre. Az iskolán belüli feladatok kapcsán is adódhat olyan, amikor a pedagógus jelenléte nem szükséges (pl. korrepetálás), míg más esetben a tanári felügyelet elvárható. A közösségi szolgálat az előírások jellegéből adódóan iskolán kívüli teljesítés esetén is olyan tevékenység, melyre az iskolai házirend szabályai érvényesek.

11. Iskolai közösségi szolgálat miatt hiányozhat-e a tanuló tanítási óráról, kötelező délutáni testnevelésről, emelt óráról, szakköréről stb.? Ha igen, hiányzásnak kell-e ezt tekinteni?

Válasz:

Nem hiányozhat a diák közösségi szolgálatra hivatkozva tanóráról, az IKSZ tanórán kívüli tevékenység. A felkészítés és lezárás tevékenységei sem végezhetők tanóra - például osztályfőnöki óra - keretében.

12. El lehet-e térni a meghatározott időkorláttól? Pl. tanítási napon nem haladhatja meg a két órát, de pénteki napon, amikor a tanulónak kevesebb órája van, és egy hétvégi program szervezésében segédkezik, lehet-e ez három óra?

Válasz:

A tanulók naponta legalább egy, legfeljebb három óra közösségi szolgálatot végezhetnek, függetlenül attól, hogy tanítási nap van vagy sem. Egyéb előírások nem vonatkoznak kötelező érvényűen a diákokra.

Pedagógusok

13. A programot lebonyolítónak feltétlenül a pedagógusnak kell-e lennie, illetve neki mennyire kell részt vennie a programokban?

Válasz:

A közösségi szolgálat megszervezésére az iskola igazgatója jelöli ki azt a személyt (koordinátort), aki a programszervezésért és koordinálásért vállal felelősséget. Az iskola tanulólétszámának függvényében a kijelölt személy lehet az osztályfőnök vagy más pedagógus is, illetve szükség szerint bevonhatók további pedagógusok is a feladat ellátásába. A felkészítés, lezárás kapcsán, illetve a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben meghatározott esetekben (egészségügyi területen minden esetben, szociális és jótékonyági területen szükség szerint) mentort kell bevonni, akivel a program során a pedagógusnak közösen kell a tanulókról gondoskodni. Ez természetesen nem minden esetben jelenti a közvetlen jelenlétet a feladatok végzése során.

14. Iskolai koordinátorként szükséges-e ellenőrizni a közösségi szolgálat teljesítését a magánszemélyeknél, a fogadó szervezeteknél?

Válasz:

A koordinátor kompetenciájába tartozik annak megítélése, hogy az ellenőrzés adott helyszínen és tevékenység során mennyire szükséges. Természetesen célszerű személyesen, telefonon vagy más módon segíteni, kíséreni a tanulókat, ennek idejét és rendszerességét a koordinátor határozza meg. Közreműködő szervezet esetében megállapodás születhet arról, hogy az ellenőrzésről a fogadó fél (hogyan) gondoskodik.

15. Mit értünk pedagógiai figyelemmel kísérésen?

Válasz:

A koordinátornak - illetve ha van, a program megvalósulásáért felelős további pedagógusnak - az első tevékenység-alkalmakon lehetőleg személyesen kell jelen lennie, hogy lássa és megismerje, pontosan mit tevékenykednek a diákok. A program kísérése szempontjából időről időre érdeklődnie kell a tanulók tapasztalatairól, nehézségeiről. Szükséges a rendszeres kapcsolattartás biztosítása, az együttműködés és a folyamat nyomon követése. Biztosítani kell a tanuló számára a lehetőséget, hogy jelezhesse, megbeszélhesse a tapasztalatait, problémáit, sikereit, illetve legyen alkalma arra, hogy saját tevékenységére egyénileg vagy csoportosan reflektáljon. A koordináló vagy a kijelölt felelős pedagógusnak rendszeres kapcsolatra kell törekednie a saját intézményen belül érintettekkel és a fogadóintézményekkel vagy a fogadóként megjelenő magánszemélyekkel. A koordinátornak tudnia kell, hogy éppen melyik diák, hol, milyen tevékenységet végez. A pedagógiai célok egyik fontos eleme, hogy a program lehetőséget biztosítson a diákok szemléletének formálására, ez legjobban a tevékenységre való reflexió révén valósulhat meg.

16. Ki jelöli ki a közösségi szolgálat koordinátorát, és pontosan miért felel a kijelölt pedagógus?

Válasz:

A középiskola intézményvezetője jelöli ki azt a munkatársat (akár több személyt is), aki munkaköri feladataként a neveléssel-oktatással lekötött munkaidő terhére látja el a közösségi szolgálat koordinációs, szervezési és adminisztratív feladatait. Az iskolai koordinátor felelős:

- a tanulói jelentkezési lapok összesítéséért,
- a tanulók felkészítéséért,
- pedagógiai feldolgozásért,
- a fogadó helyekkel való kapcsolattartásért,
- adminisztrálásért, dokumentálásért, igazolásért (ehhez szükséges az osztályfőnök, és/vagy a kijelölt pedagógus, iskolatitkár közreműködése),
- a kíséréseért (ami lehet fizikai, illetve lelki),
- a tanulók bevonásáért a folyamat egészébe,
- a tevékenységek elismeréséért,
- az alapelvek - pl. az együttműködés és kölcsönösség elvének - érvényesüléséért.

17. Milyen szempontokat érdemes érvényesíteni a koordinátor kiválasztásakor?

Válasz:

A közösségi szolgálatért felelős személy olyan motivált pedagógus legyen, aki jól tud együttműködni a tanulókkal, nyitott, rendelkezik ismeretekkel az élménypedagógiára vonatkozóan, továbbá a tanulók által is elfogadott személy. A program sikere sok tekintetben a tevékenységet irányító pedagóguson múlhat. Csoportlétszámtól és a tevékenységek sokféleségétől függően kell meghatározni a bevont pedagógusok körét, számát. Az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos feladatok elvégzésében a pedagógusok munkáját pedagógiai asszisztens, továbbá az intézményvezető által felkért és bevont pedagógus segítheti. A koordinátor személyével kapcsolatban célszerű kikérni a tanulók (DÖK) véleményét.

18. Hogyan értelmezendő a feladatvégzésre vonatkozó előírás „egyénilag vagy csoportosan” kitétele?

Válasz:

A közösségi szolgálat iskolai szervezésekor az átfogó, komplex feladatok (pl. idős személyek segítése) kisebb tevékenységekre bontva, általában több tanulóval, egyidejű csoportos feladatként teljesíthetők. Nem célszerű az egyes tevékenységek teljesen egyedüli végzése; törekedni kell olyan diákpárok kialakítására, akik segíthetnek egymásnak az élmények feldolgozásában, a nehéz helyzetek kezelésében, illetve folyamatos biztonságot jelentenek egymás számára. Különböző kulturális tevékenységeket végezhetnek a diákok egyénilag vagy csoportban: például zeneiskolai növendék önálló előadása, diákcsoport báb- vagy színjáték-előadása óvodában. Ha például egy diák egy idős embert számítógépes ismeretekre oktat, az nem igényli más diák közreműködését, csak a tanár vagy fogadó szervezet felügyeletét.

19. Mi lehet a szülő szerepe a közösségi szolgálatban?

Válasz:

Javasoljuk, hogy az érintett osztályok első szülői értekezletén essen szó a közösségi szolgálatról, mert a szülők támogatása, a tanulók szülői segítése a tevékenységi köröket kiválasztó döntésben elengedhetetlen. A szülő támogató szerepe nemcsak a program indításakor, hanem a teljes folyamatban lényeges.

Diákok

20. Milyen tevékenységeket végezhetnek a tanulók?

Válasz:

A tevékenységi köröket a jogszabály határozza meg: egészségügyi, szociális és jótékonyági, oktatási, kulturális, valamint környezet-, természet- és katasztrófavédelmi, az óvodáskorú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, az idős emberekkel közös sport- és szabadidős területen folytatható tevékenység. A kiválasztásnál szem előtt kell tartani, hogy a szolgálatjelleg és pedagógiai cél minden tevékenység esetén egyaránt meglegyen. A közösségi szolgálat szervezése, működtetése során az iskolának lehetőséget kell adni arra, hogy a tanulók maguk válasszák meg, hogy hol, milyen tevékenységet végezzenek az iskola nyújtotta tevékenységi körökből, illetve hogy az iskolán belül vagy az iskola közelében, esetleg lakóhelyükön akarják-e végezni a közösségi szolgálatot. A tanulók a jelentkezési lapon jelzik az érdeklődésüknek megfelelő tevékenységi területet. A koordináló pedagógus ez alapján – és az ötletek, javaslatok segítségével – iskolán belüli teljesítési lehetőségeket és iskolán kívüli együttműködő partnereket keres. Az egyeztetések, megállapodások után alakul ki a működő lehetőségek köre. Fontos elem, hogy a diák csak olyan tevékenységet végezhet, amelyet az iskola koordinátorával egyeztetett, és a jelentkezési lapon a szülő aláírásával jóváhagyott.

21. Egy tanévben hány tevékenység végezhető, illetve lehet-e változtatni a tevékenységi területeket?

Válasz:

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szerint a közösségi szolgálatot 9–11. évfolyamon lehetőleg egyenlő arányban elosztva szervezzék meg és teljesítsék. Javasolt arra törekedni, hogy a diákok – akár egy tanéven belül – több tevékenységi területen is kipróbálhassák magukat. Az egyes tevékenységi

területek a szülő és a tanuló írásbeli kérelmére változtathatók, cserélhető, bővíthető - természetesen a koordináló pedagógus jóváhagyása is szükséges minden ilyen esetben.

22. Lehet-e a 9. évfolyamot megelőzően teljesíteni a közösségi szolgálatot?

Válasz:

Nem lehet. Önkéntesként segíteni lehet, de a közösségi szolgálat keretében feladatot teljesíteni csak 9–11. évfolyamon lehetséges, illetve kivételes, indokolt esetekben még 12. évfolyamon is. A korábbi tanévek képzései (például a felkészítésre és feldolgozásra vonatkozóan), valamint tevékenységei nem számíthatók be az iskolai közösségi szolgálat 50 órájába.

23. Ki szervezi meg a tanuló számára a közösségi szolgálatot, ha a tanulói jogviszonya már megszűnt?

Válasz:

A tanulói jogviszony megszűnik az utolsó évfolyam elvégzését követő első érettségi vizsgaidőszak utolsó napján, ennek következtében ekkor már nem az iskola feladata az iskolai közösségi szolgálat teljesítésének megszervezése. A jelenlegi szabályozásból eredően a szülő és a tanuló köteles erről gondoskodni, és hitelt érdemlően bizonyítani a közösségi szolgálat teljesítését. Amennyiben nem teljesíti ezt a kötelezettségét, az iskola nem adhatja ki az érettségi bizonyítványt.

24. A külföldi lakhellyel rendelkezők, akik évente csak vizsgázni jönnek haza, teljesíthetik-e lakhelyük környezetében a közösségi szolgálatot?

Válasz:

Igen, minden külföldi bejelentett lakhellyel rendelkező diák teljesítheti lakhelye környezetében a közösségi szolgálatot, amennyiben az iskola ezt elfogadja, és a koordinátora biztosítja, hogy elérhető lesz a teljesítés időszakában. Elsősorban a tanév során történő teljesítésre érdemes törekedni, amikor Magyarországon tartózkodik a tanuló, és kapcsolata folyamatos az iskolájával. Amennyiben a lakhelyén teljesíti a közösségi szolgálatot, hitelt érdemlően igazolnia kell annak teljesítését.

25. Milyen biztosítást kell kötnie a szolgálatot végző diákoknak?

Válasz:

Az állam minden magyar állampolgárságú gyermek részére 3–18 éves korig gondoskodik a balesetbiztosításról a tanórán kívüli tevékenységei tekintetében is. A közösségi szolgálat során különböző tevékenységeket folytatnak a tanulók, ezért megfontolásra javasoljuk a szülőknek, iskoláknak, hogy indokolt esetben tekintsék át a biztosítási feltételeket és szükség esetén egyénileg kössenek kiegészítő biztosítást a gyermekek számára a tevékenység vagy tevékenységek idejére.

26. Ha egy tanuló olyan osztályból kerül évisméltéssel egy új osztályba, ahol eredetileg még nem lett volna kötelező az iskolai közösségi szolgálat, akkor is 50 órát kell teljesítenie? Pl. ha valaki csak a 12. évfolyamra bukik az osztályba. A magántanulóknak is teljesíteniük kell az 50 órát?

Válasz:

A rendes érettségi vizsgájukat 2016. január 1-jét követően megkezdő nappali tagozatos diákok esetében az érettségi bizonyítvány kiadásának feltétele az 50 óra közösségi szolgálat teljesítése, amely alól a szülő sem kérheti a tanuló felmentését. Az 50 óra teljesítésének kötelezettsége minden fent említett tanulóra vonatkozik, vagyis arra is, aki 12. évfolyamon ismételt évet; neki egy tanév alatt kell ezt az óraszámot teljesíteni. A teljesítés kötelezettsége nem vonatkozik azokra, akik a rendes érettségi vizsgájukat a korábbi érettségi időszakban kezdték, de valamilyen okból nem fejezték be azt és nem kaptak bizonyítványt. Kivétel az a sajátos nevelési igényű tanuló, akinek esetében a szakértői bizottság tesz javaslatot; továbbá a felnőttképzésben, felnőtt oktatásban érettségizők esetében sem kell az 50 órát teljesíteni.

27. A fogadó szervezet mikor kérhet a diákoktól egyéni szerződést?

Válasz:

Az iskolai közösségi szolgálatra nem vonatkozik a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény, ezért nem kötelező a tanulóval közvetlenül szerződés kötése. Ez nem zárja ki, hogy egyéni szerződéskötésre sor kerüljön; indokolt esetben és az elvégzendő tevékenység függvényében jogos igényként merülhet fel a megállapodás megkötése. A megállapodást a szülőnek és a koordináló pedagógusnak is minden esetben ellenjegyeznie kell.

28. Szükséges-e egészségügyi könyv vagy orvosi igazolás, ha egy tanuló segítőként teljesít szolgálatot?

Válasz:

Egy rövid idejű (1-3 óra) tartózkodás idejére – például amikor a diák egészségügyi vagy szociális intézményben idősokkal beszélget, vagy óvodában gyerekekkel foglalkozik -, elegendő a szülői nyilatkozat, nincs szükség egészségügyi könyvre vagy orvosi igazolásra.

Dr. Paller Judit mb. országos tisztifőorvos asszony tájékoztatása szerint az Iskolai Közösségi Szolgálatról szóló 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet alapján a középiskolai tanulók által például óvodában végezhető közösségi szolgálat kizárólag közös sport- és szabadidős területen folytatható, nem tekinthető munkakörnek, továbbá nem lehet része az óvodák részére jogszabályokban előírt ellátási kötelezettségnek, így a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet ezen tevékenységekre nem alkalmazandó. Az országos tisztifőorvos asszony javaslata alapján elegendő a szülő részéről a diák egészségi állapotát igazoló nyilatkozat, amely formanyomtatvány elérhető a www.refpedi.hu/content/jó-gyakorlatok - *Iskolai Közösségi Szolgálat*tal kapcsolatos dokumentumminták alatt.

Egyedi esetekben felmerülhetnek költséggel járó egészségügyi vizsgálatok, oltás, amely esetekben az intézmény és a diák közösen döntheti el, hogy vállalják ennek költségeit vagy elállnak a tevékenységtől. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény, továbbá a nevelési és oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben foglaltak alapján az iskolai közösségi szolgálat teljesítésekor a tanulók nem látnak el (nem láthatnak el) munkaköri feladatokat, ebből eredően más tevékenység során sem lehet szükség egészségügyi könyvre vagy orvosi igazolásra. Ugyanakkor a biztonság érdekében - a szülői nyilatkozat mellett - érdemes körülírni, hogy milyen feladatokat végezhet, illetve nem végezhet a diák.

Fogadóintézmények

29. Milyen tevékenységeket végezhetnek a tanulók?

Válasz:

Azon nonprofit intézmények, szervezetek, amelyek a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben felsorolt területeken végzik a tevékenységüket, és a feladatkörük ellátásából adódóan alkalmasak a diákok fogadására, továbbá a rájuk vonatkozó jogszabályokban megfogalmazott feltételeknek eleget tudnak tenni. Ide tartozik minden nevelési-oktatási intézmény is. Jó, ha ezek olyan szervezetek, amelyek önkéntesség terén már tapasztalatokkal rendelkeznek, de ennek igazolása nem előfeltétel.

Az iskolai közösségi szolgálat keretei között folytatható tevékenységek területei:

- a. egészségügyi
- b. szociális és jótékonyági
- c. oktatási
- d. kulturális és közösségi
- e. környezet- és természetvédelmi
- f. polgári és katasztrófavédelmi
- g. közös sport- és szabadidős tevékenység óvodáskorú és sajátos nevelési igényű gyermekekkel, idősekkel
- h. az egyes rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerveknél bűn- és baleset-megelőzési területen folytatható tevékenység.

30. Ki kereshet meg egy fogadó szervezetet azzal, hogy diákok náluk szeretnének közösségi szolgálatot teljesíteni? Diák? Szülő? Iskola?

Válasz:

Az iskolai közösségi szolgálat teljesítésével, dokumentálásával kapcsolatos feladatok megszervezése a közép fokú nevelési-oktatási intézmény feladata. Nem a szülő és a diák feladatai közé tartozik, hogy felvegye a kapcsolatot a fogadóintézményekkel, illetve megszervezze az iskolai közösségi szolgálati tevékenységet. Ennek megfelelően elsősorban az iskola feladata a fogadó szervezetekkel való kapcsolatfelvétel, akivel a közös egyeztetés után határoznak együttműködésükről.

A fogadó szervezet is kezdeményezheti a kapcsolatfelvételt az iskolával. A szülők, diákok információik, kapcsolataik révén javaslataikkal segíthetik az iskola számára a megfelelő partner bevonását a programba.

A közösségi szolgálat iskolai szervezését megelőzően célszerű felmérni a helyi állami, társadalmi és civil szervezeteket, és tájékozódni, melyek lehetnek partnerei az iskolának. Ebben nyújt segítséget a [www.refpedi.hu/content/jó-gyakorlatok - IKSZ adabázis](http://www.refpedi.hu/content/jó-gyakorlatok-iksz-adabázis) ; www.kozossegi.ofi.hu portál keresőfelülete.

31. Ki lehet mentor a fogadó szervezetnél?

Válasz:

Mentor biztosítása a fogadó szervezet részéről csak az egészségügyi feladatok esetén kötelező, a szociális feladatok egy részénél (szükség szerint) javasolt. A fogadó szervezet részéről lehetőleg olyan mentort kell kiválasztani, aki jó pedagógiai érzékkel és jó kapcsolattartó készséggel rendelkezik, valamint könnyen megtalálja a hangot a fiatalokkal.

32. A közösségi szolgálat tevékenységei mennyiben foglalhatnak magukba szakfeladatokat, segítve ezzel az ottani kis létszámú dolgozói gárda munkáját?

Válasz:

Szakmai feladatokat nem végezhetnek a diákok, ilyen tevékenység végzése, végeztetése tilos. A szolgálatot végző diákok felkészítésének fontos eleme annak tudatosítása, hogy ők egyik területen sem helyettesíthetik az ott dolgozókat. Kizárólag olyan segítő tevékenységeket végezhetnek, amelyek szakképzettséget nem igényelnek, és az nem az adott szervezet munkatársának/munkatársainak a munkaköri feladata. A fogadóintézményben is elengedhetetlen ennek tisztázása, ami segíti a szakmai feladatokkal megbízott dolgozókkal való együttműködést, bizalmi légkör kialakítását.

Tevékenységek

33. Milyen iskolán belüli tevékenységek felelhetnek meg a közösségi szolgálat előírásainak?

Válasz:

Megszervezhető sok olyan tevékenység az iskola falai között, ami a szociális érzékenyítést szolgálja, pl. programok fogyatékkal élőkkel, informatika-oktatás idős embereknek, korrepetálás, kulturális programok szervezése, lebonyolítása rászorulóknak számára. Ezen tevékenységeket érdemes személyes kapcsolatokat feltételező tevékenységi körökkel ötvözni a kölcsönösség és változatosság elve alapján. Az sem kizárt, hogy saját intézményen belül vagy a tanulók által is látogatott, igénybe vett közintézmények, közterületek állagmegóvását szolgáló feladatokat szervezzenek a diákok számára (pl. kerítésfestés, parkrendezés, faültetés, építés, javítás, takarítás), de az ilyen jellegű feladatok a közösségi szolgálat tevékenységeinek csak kis részében, és csak pedagógiai célok teljesülése mellett végezhetők. Mivel az iskolai közösségi szolgálat tevékenységei nem lehetnek munkakörben, fenntartói kötelezettségben meghatározott vagy szakmai jellegű feladatok, ezeknek a tevékenységeknek a mértéke nem lehet olyan fokú, amelyek már a fenntartó kötelességi körébe vagy munkaköri feladatkörbe tartoznak, értük valamilyen díjazás jár(na), illetve nem válthatja ki az ezen feladatok ellátásával megbízott emberek munkáját.

34. Magánszemélyeknél lehet-e közösségi szolgálatot teljesíteni?

Válasz:

Igen, lehet. A pedagógusnak – a mentor vagy a fogadóintézmény munkatársainak segítségével, illetve az önkormányzat, az ernyőszervezet, szociális terület munkatársainak javaslata alapján – előzőleg fel kell mérnie, hogy az idős emberek, fogyatékkal élő(k) alkalmas(ak)-e arra, hogy diákokat fogadjon/fogadjanak. A pedagógusnak közvetlenül is kapcsolatot kell tartania az idős vagy sérült emberekkel, illetve biztosítani kell a folyamatos elérhetőséget a tevékenységek idején; ez biztosítja az idős vagy sérült ember számára is a háttérrel a programhoz. Magánszemélyek bevonása esetén ajánlott az ernyőszervezettel (pl. önkormányzat) való együttműködés. Meg kell előzni, hogy a tanulók bármilyen testi-lelki veszélynek legyenek kitéve. Ebben az esetben a küldő nevelési-oktatási intézmény egyben fogadóintézményként is működik. Adott esetben a teljesítést a magánszemély vagy az iskolai koordinátor aláírása igazolja. Az ilyen típusú tevékenységet hangsúlyozottan érdemes párosával végezni.

35. A közösségi szolgálat tevékenységi körébe tartozhat-e adománygyűjtés?

Válasz:

A program egyik fontos célja a közvetlen személyes kapcsolatok kiépítésén keresztül a szociális kompetenciák fejlesztése, valamint az érzékenyítés. Ebből fakadóan minden olyan tevékenység előnyt élvez a programban, ahol a diák közvetlen, személyes kapcsolatba kerül azokkal, akiken segít, akiknek élethelyzetéből tapasztalatokat meríthet. A pedagógiai céloknak nem része, és az iskola számára kontrolálhatatlan a diákok minden ilyen irányú tevékenysége, ezért tilos a pénzadományok gyűjtése közösségi szolgálat címén. Abban az esetben sem lehet adományt gyűjteni, ha az nem pénzbeli, hanem más, pl. élelmiszer, ruhanemű, ha azt nem a tanuló adhatja át közvetlenül az arra rászorulóknak.

36. A közösségi szolgálat tevékenységi körébe tartozhat-e a véradás?

Válasz:

Magyarországon a hatályos jogszabályok szerint (3/2005. (II. 10.) EüM rendelet) véradásra a 18 és 65 év közötti állampolgárok jelentkezhetnek. Az iskolai közösségi szolgálat szempontjából a fenti rendelkezéseket figyelembe véve csak azon tanulók vehetnek részt, akik betöltötték a 18. életévüket.

A közösségi szolgálatot szabályozó előírásokat figyelembe véve valószínűsíthető, hogy elhanyagolható azon tanulók száma, akik véradásra jelentkezhetnek.

Az iskolai közösségi szolgálathoz kapcsolódóan a 18. életévüket még be nem töltött tanulók segítő, támogató tevékenységekben (véradás szervezése, tájékoztatás, beszélgetés a véradókkal) vehetnek részt. Az elszámolható idő alkalmanként legalább egy, legfeljebb három óra lehet. A diákok nem végezhetnek szakfeladatot, illetve olyan tevékenységet, ahol akár őket, akár másokat érintően felmerülhet egészségügyi értelemben vett kockázat.

Abban az esetben, ha van olyan tanuló, aki betöltötte a 18. életévét és az IKSZ-re való jelentkezési lapján egyik tevékenységként a véradást jelölte meg, akkor tanévenként egy alkalommal ajánlott ezt a fajta segítséget elfogadni.

Adminisztráció

37. Hogyan kell dokumentálni az iskolának az iskolai közösségi szolgálatot?

Válasz:

A tanuló a jelentkezési lapján jelzi az iskolának, hogy a közösségi szolgálat adott iskola által megszervezett tevékenységei közül mire jelentkezik, amely csak a szülő támogató aláírása után fogadható el. A tevékenység/ek követésére a tanulónak közösségi szolgálati naplót kell vezetnie. A tanuló osztályfőnökének vagy a feladattal megbízott pedagógusnak a tanuló előmenetelét rögzítő a dokumentumokban az iskola iratkezelési szabályzatában meghatározott időközönként és módon nyilvántartást kell vezetnie a közösségi szolgálat teljesítéséről (osztálynapló, bizonyítvány, törzslap; utóbbi kettőben a megfelelő záradékok alkalmazásával). A pedagógusnak havonta be kell jegyeznie a naplóba, hogy melyik tanuló hány órát teljesített. Ezt a tanulóknál lévő közösségi szolgálati napló alapján dokumentálja. A bizonyítvány „megjegyzés” rovatába minden tanév végén bekerül a teljesített órák

száma. Az igazolást legkésőbb az érettségi bizonyítvány kiadásának időpontjáig ki kell állítani. Igazolás kiállítása különben csak iskolaváltás esetén szükséges.

Az iskola a közösségi szolgálattal kapcsolatos dokumentumok kezelését az intézmény iratkezelési szabályzatában rögzíti. A közösségi szolgálat teljesítéséről szóló dokumentum öt évig nem selejtezhető, de ez nem vonatkozik a közösségi szolgálati naplóra, amely a diák tulajdonát képezi.

38. Hogyan történik a közösségi szolgálat dokumentálása a bizonyítványban, ha a nyári szünet idején teljesítik a szolgálatot?

Válasz:

A tanév szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-ig tartó időszak, a tanítási év szeptember első munkanapjától a következő év június 16-át megelőző utolsó munkanapjáig tartó szorgalmi időszak. Amennyiben a közösségi szolgálat tevékenysége a szorgalmi időszakon kívül esik, célszerű ennek dokumentálását (bizonyítvány, törzslap jegyzet rovatában) az aktuális tanévhez rendelve, de a következő tanítási év kezdete előtt elvégezni. (Hasonlóan az ugyancsak szorgalmi időszakon kívül eső osztályozó vagy javító vizsgák adminisztrálásához.)

Alkalmazott záradékok:

Igazolom, hogy a tanuló a/..... tanévig óra közösségi szolgálatot teljesített. (bizonyítvány)

A tanuló teljesítette az érettségi bizonyítvány kiadásához szükséges közösségi szolgálatot. (törzslap)

39. Hogyan kell dokumentálni a diák tevékenységeit?

Válasz:

A közösségi szolgálat során a tanuló köteles közösségi szolgálati naplót vezetni, amelyben rögzíti, hogy mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytatott.

Mindemellett röviden le kell jegyeznie a végzett órákhoz kapcsolódó tevékenységek tapasztalatait, élményeit a közösségi szolgálat napló „megjegyzés” rovatába. A tanuló – a feldolgozást segítve – hangfelvételt, fényképet, filmes beszámolót is készíthet, de ez nem tehető kötelezővé, csupán motiváló eszköz lehet. A napló vezetését folyamatosan figyelemmel kell kísérni, mert előfordulhat, hogy csak innen értesülünk arról, ha valamilyen probléma adódott, vagy nem válnak valóra az elgondolások.

40. Az iskola pedagógiai programjában milyen rendelkezés alapján kell feltüntetni a közösségi szolgálatot?

Válasz:

A 20/2012. EMMI rendelet 7. § alapján (a vonatkozó részek dőlt betűvel kiemelve):

7. § (1) Az iskola pedagógiai programja meghatározza

- a) az iskola nevelési programját, ennek keretén belül
 - aa) az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveit, értékeit, céljait, feladatait, eszközeit, eljárásait,
 - ab) a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
 - ac) az alapfokú művészeti iskola kivételével a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokat,
 - ad) a közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatokat,
 - ae) a pedagógusok helyi intézményi feladatait, az osztályfőnöki munka tartalmát, az osztályfőnök feladatait,
 - af) a kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendjét,
 - ag) a tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendjét,
 - ah) a szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formáit,
 - ai) a tanulmányok alatti vizsgák és az alkalmassági vizsga szabályait, valamint középfokú iskola esetében a szóbeli felvételi vizsga követelményeit,
 - aj) a felvétel és az átvétel - Nkt. keretei közötti – helyi szabályait, valamint szakképző iskola tekintetében a szakképzésről szóló törvény felvételre, átvételre vonatkozó rendelkezéseit.